

Системний аналіз і подача матеріалу викликає у читача довіру і переконаність в об'єктивності авторів, підвищує увагу до розвитку сучасних процесів, насамперед в Україні, розуміння необхідності об'єднуватись у політичні, економічні, культурно-освітні організації чи товариства, щоб ефективно і результативно боротись за свої права, збереження своєї ідентичності.

Сминтина О. В.

РОБОТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ Д 41.051.08 (каденція 2013-2016 рр.)

Спеціалізована вчена рада для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальностями 07.00.01 «Історія України» та 07.00.02 «Всесвітня історія» була утворена в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова 31 жовтня 1996 р. (Наказ ВАК України № 39), а від 1999 р. вона отримала право прийняття до розгляду й захисту докторських дисертацій за згаданими спеціальностями. Наказом Міністерства освіти і науки України № 893 від 4 липня 2013 р. каденція спеціалізованої вченої ради Д 41.051.08 продовжена на 3 роки.

Протягом даного періоду до складу ради входили 17 докторів наук, професорів, провідних фахівців в галузі історії України та всесвітньої історії, які представляли Одеський національний університет імені І. І. Мечникова (історичний факультет: О. В. Сминтина – Голова, О. М. Дзиговський – заступник Голови, Н. О. Петрова – вчений секретар, О. А. Бачинська, Т. Г. Гончарук, І. С. Гребцова, О. Б. Дьомін, В. Г. Кушнір, Д. П. Урсу, В. М. Хмарський); філософський факультет – О. А. Довгополова; Інститут соціальних наук – О. І. Брусіловська), а також поважні вищі навчальні закладу Півдня України (Чорноморський національний університет імені Петра Могили – Ю. В. Котляр, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського – М. М. Шитюк), Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського – А. А. Непомнящій), Ізмаїльський державний гуманітарний університет – О. М. Леbedенко) та Києва (Київський

національний лінгвістичний університет – В. М. Васильчук). Такий склад вченої ради дозволяв на високому професійному рівні здійснювати експертизу представлених до захисту дисертацій та ефективно проводити колективне рецензування. Всі члени ради активно брали участь в засіданнях вченої ради та у попередній експертизі дисертацій, частина колег виступала також як наукові керівники й консультанти та/або опоненти розглянутих дисертацій.

Деканат історичного факультету та адміністрація Одеського національного університету імені І. І. Мечникова створила належні сприятливі умови для ефективної роботи спеціалізованої вченої ради. Окремого схвалення та спеціальної подяки заслуговує клопітка діяльність провідного фахівця кафедри археології та етнології України А. В. Гончаренко, яка створила веб-сайт спеціалізованої вченої ради <http://history-rada.onu.edu.ua> та підтримувала його діяльність, здійснювала неоціненну допомогу у технічній роботі з документами.

Під час каденції 2013-2016 рр. відбулося 14 захистів дисертацій, у тому числі 3 докторських дисертацій та 11 кандидатських досліджень, та 2 колективних рецензування кандидатських дисертацій. Усі захищені роботи успішно пройшли експертизу Атестаційної Колегії МОН України, а здобувачі отримали дипломи докторів та кандидатів історичних наук. Апеляцій та відхилених робіт протягом даної каденції, як й у попередні роки, не було.

Серед представлених на розгляд вченої ради дисертацій більшість робіт – 9 з 14, що становить близько 65 %, – виконана за спеціальністю 07.00.01 «Історія України», у тому числі усі 3 захищені на засіданнях вченої ради докторські дисертації та 6 кандидатських дисертацій. Таке співвідношення віддзеркалює попит на фахівців у царині вітчизняної історії в сучасному освітньому та науковому просторі України.

Тематика близько двох третин усіх захищених під час даної каденції ради дисертаційних робіт безпосередньо пов'язана з історією Південного Заходу України. Так, до робіт такого плану належить дві з трьох докторських дисертації, всі без винятку кандидатські дисертації за спеціальністю «Історія України» та

третина кандидатських робіт за спеціальністю «всесвітня історія». Дисертанти переважно обирали актуальні проблеми, які раніше не ставали предметом належної уваги вітчизняних дослідників, зокрема, діяльність місцевих органів влади першої УНР на півдні України (Т. С. Вінцовський), розвиток музейної справи в Кримській АСРР (У.К. Мусаєва), історія культурного освоєння острова Зміїного (О. Ю. Штепко), вплив Першої світової війни на повсякденне життя населення Одеси (Є. Ю. Джумига), політика румунської адміністрації щодо етнічних груп на території Трансністрії (І. В. Моторна), роль І. Л. Липи в українському національному русі кінця XIX – початку XX ст. Оригінальністю постановки дослідницьких завдань та окреслення джерельної бази їх розв'язання вирізняються дисертації з традиційної для нашого регіону проблематики, зокрема, присвячені висвітленні процесу соціокультурної трансформації міст Бессарабії наприкінці XIX – на початку XX ст. (О. Ю. Балицький), аналізу ролі країн Причорномор'я у зовнішній політиці Великої Британії у 1917-1920 рр. (О. П. Демченко), внутрішньої торгівлі в Криму в другій половині XIX – на початку XX ст. (К. Д. Серова).

Важливою складовою проблематики дисертаційних робіт, розглянутих вченою радою у 2013-2016 рр., стали питання економічної та політичної історії, зокрема, інститут земельної громади в доколгоспному селі Наддніпрянської України у 1917-1930 рр. (В. В. Калініченко), діяльність партії конституційних демократів напередодні та в період першої російської революції (С. В. Ковальчук), завершальний етап звільнення території СРСР у висвітленні мемуарів представників сухопутних військ РСЧА (В. В. Залевський), Аргентина та Чилі у зовнішній політиці США у 1939-1948 рр. (А. С. Дергачова), політика СРСР щодо Євангельських церков у 1940-1960-х рр. (С. В. Петров).

Географія здобувачів наукових ступенів, чії роботи були розглянуті спеціалізованою вченою радою під час її каденції 2013-2016 рр., досить широка: вони живуть та працюють в місті Одесі, в Одеській області (у містах Ізмаїл та Чорноморськ, у с. Березань Біляївського району), а також у Києві, Харкові, Маріуполі та Сімферополі.

Найбільш результативним науковим керівником в рамках даної каденції став д.і.н., проф. В. М. Хмарський, який виступив науковим консультантом двох докторських дисертацій (Т. С. Вінцковського та У. К. Мусаєвої) та однієї кандидатської дисертації (І. І. Стамбол). По дві кандидатські дисертації були захищені в раді під науковим керівництвом д.і.н., проф. О. Б. Дьоміна та д.і.н., доц. Т. С. Вінцковського.

Важливою тенденцією даної каденції стало збільшення, у порівнянні з попередніми каденціями, питомої ваги дисертацій, виконаних в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова (10 з 14), при цьому 9 з 10 здобувачів отримали тут базову вищу освіту. Така тенденція засвідчує подальший розвиток традицій одеської історичної наукової школи та ствердження тяглості поколінь. В той же час, здійснення розгляду дисертацій, виконаних на базі інших наукових центрів України (Донецького національного університету, м. Вінниця, Таврійського університету імені В. І. Вернадського, Харківської державної академії культури, Ізмаїльського державного гуманітарного університету) свідчить про те, що одеські історики підтримують розгалужені наукові зв'язки з колегами та користуються належним авторитетом у професійному фаховому середовищі.

Опонентами на захистах під час каденції 2013-2016 рр. виступили 27 провідних науковців України, напрями й проблематика наукових досліджень яких дозволили здійснити професійний глибокий фаховий аналіз поданих до захисту у спецраді дисертацій. Враховуючи специфіку тематики дисертацій, абсолютна більшість опонентів (23 з 27) були залучені в рамках даної каденції лише один раз, при цьому понад дві третини з них не виступали опонентами в даній спецраді й у попередні роки. Двічі виступили опонентами визнані класики сучасної історичної науки України: член-кореспондент НАН України, д.і.н., проф. О. П. Реєнт, д.і.н., проф. С. В. Кульчицький, а також науковці, чия тематика найбільш повно збігається з профілем поданих дисертацій: д.і.н., проф. Г. Ф. Турченко та д.і.н., проф. М. М. Шитюк.

Майже половина опонентів представляє фахові установи НАН України: Інститут історії України (7), Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського (2), Інститут археології (1). Не менш репрезентативною та авторитетною в Україні є й група опонентів, які представляє провідні вищі навчальні заклади України, зокрема, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Запорізький національний університет, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Харківський національний університет внутрішніх справ, Львівський інститут економіки і туризму, Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Одеську національну академію харчових технологій, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Чорноморський державний університет імені Петра Могили. В якості опонентів під час даної каденції виступили також провідні фахівці Дипломатичної академія України при Міністерстві закордонних справ України та Державної наукової установи «Енциклопедичне видавництво».

Отримані дисертантами, які захистилися під час даної каденції, наукові результати активно впроваджуються ними в їхній подальшій освітній та науковій діяльності. Четверо дисертантів працюють сьогодні у вищих навчальних закладах України (по одному – в ОНУ імені І. І. Мечникова, Харківській державній академія культури, у Кримському інженерно-педагогічному університеті, в Юридичному коледжі Національного університету «Одеська юридична академія»), двоє – в науково-дослідних установах (в Інституті біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України та в Державному архіві Одеської області). Варто підкреслити, що троє здобувачів працюють викладачами історії в царині середньої освіти (загальноосвітні школи та гімназія), й цей факт дає підстави сподіватися, що якість знань майбутніх випускників цих установ приведе їх до стін історичного факультету та сприятиме формуванню нової генерації молодих істориків.

Показники роботи спеціалізованої вченої ради Д 41.051.08 протягом 2013-2016 рр. стали підставою для того, що Наказом Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 її діяльність щодо прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) історичних наук за спеціальностями 07.00.01 «Історія України» та 07.00.02 «Всесвітня історія» була продовжена на наступні три роки.

Сминтина О. В.

УДК 727.6/7(039)[Рец.]

**РЕЦЕНЗІЯ: КЕПІН Д. В., ТІТОВА О. М. ОХОРОНА
ПАЛЕОПРИРОДНОЇ ТА АРХЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ. –
КИЇВ: ЦЕНТР ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА НАН УКРАЇНИ
І УТОПК, 2015. – 152 с.**

Ставлення суспільства до своєї культурної спадщини по праву вважається одним з важливих показників ступеня самоідентифікації цього колективу, а, відтак, й перспектив його подальшого розвитку, життєспроможності у сучасному глобалізованому світі. Стан справ з виявлення, опису, музеєфікації та охорони пам'яток історії та культури в цьому контексті постають не лише маркерами якості й сумлінності роботи відповідних структур, а й засвідчують ступінь зацікавленості суспільства у своїй історичній минувшині.

В цьому контексті монографія Д. В. Кепіна та О. М. Тітової, присвячена теоретичним та методичним проблемам збереження й експонування культурної спадщини, пов'язаної з найдавнішими етапами людської історії, є вкрай важливим кроком в напрямку формування цілісної системи пам'яткоохоронної справи в Україні з урахуванням специфіки побутування та використання об'єктів культурної спадщини, що мають різне походження та належать різним історичним епохам.